

Töreboda kommun

kommunen@toreboda.se

Rektorn vid Björkängsskolan

Beslut för grundskola och fritidshem

efter tillsyn i Björkängsskolan
i Töreboda kommun

Tillsyn i Björkängsskolan

Skolinspektionen genomför tillsyn i Töreboda kommun under hösten 2013. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Björkängsskolan besöktes av Skolinspektionen den 7 november 2013.

Fakta om skolan

Björkängsskolan ligger i tätorten i Töreboda kommun. Vid skolenheten finns grundskola med årskurs 4-5 och skolan har 109 elever fördelade på tre klasser i varje årskurs. Till skolan hör också tre fritidshem. Fritidshemmen berörs inte i detta beslut utan i för verksamheten särskilt beslut. Lärarna arbetar som klasslärare och de undervisar eleverna i de flesta ämnena. Skolan leds av en tillförordnad rektor som även är tillförordnad rektor för Moholms skola.

Offentlig nationell statistik saknas för de aktuella årskurserna och skolan har inte heller gjort någon egen sammanställning av elevernas resultat.

Helhetsbedömning

Tillsynen visar att Björkängsskolan saknar ett systematiskt kvalitetsarbete vilket innebär att rektor inte har underlag för att följa upp och utvärdera skolans resultat i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Skolan känner idag inte till vilka resultat som utbildningen leder till och därmed inte i vilken grad de lyckas med sitt uppdrag och inte heller varför. Detta medför också att skolan inte kan utveckla sina metoder och arbetssätt så att eleverna kan nå längre i sin kunskapsutveckling.

Tillsynen visar även att skolans systematiska kvalitetsarbete brister inom andra viktiga områden. Det finns t.ex. ingen analys av resultaten av skolans vidtagna åtgärder när det gäller elevernas inflytande, värdegrundsarbetet eller hur skolans arbete med åtgärdsprogram och särskilt stöd har påverkat elevernas kunskapsutveckling. Dessutom finns det brister i motiv och underlag för elevers placering i särskild undervisningsgrupp. Placering i särskild undervisningsgrupp ska ses som en tillfällig åtgärd, men på Björkängsskolan finns exempel på elever som redan i ett tidigt skede av sin tid i grundskolan placerats i särskild undervisningsgrupp och som sedan befunnit sig där under lång tid. Om placeringen inte omprövas och utvärderas kontinuerligt blir den långvarig med risk att eleven upplever ett socialt utanförskap. Vid intervjuer med lärare och rektor framgår att det finns en osäkerhet hos lärarna kring gränsdragningen mellan arbetet med individanpassning och arbetet med särskilt stöd. De beskriver det särskilda stödet som något eleverna får utanför sin vanliga klass, t.ex. hos specialläraren och som då ges individuellt eller i en liten grupp. Andra

resurser som anges är att skolan har elevassistenter. Lärarna säger vidare att det inte finns några gemensamma diskussioner på skolan om arbetet med särskilt stöd. Skolinspektionen vill understryka vikten av att lärarna får diskutera sitt uppdrag att i första hand analysera i vad mån den egna undervisningen tillgodoser elevens behov så att undervisningen anpassas till elevens behov av stöd och stimulans. Skolan behöver analysera hur stöd kan ges i den gemenskap eller i den gruppering där eleven vanligtvis ingår.

Vidare visar tillsynen att det finns brister i arbetet med elevinflytandet. Eleverna ges inte det inflytande över undervisningen som de enligt författningarna har rätt till. Att som elev få vara med och påverka och ta ansvar för den egna utbildningen är en viktig framgångsfaktor. Inflytandet över undervisningens innehåll är ett utvecklingsområde på Björkängsskolan. Lärarna utvärderar inte alltid elevernas kunskapsutveckling utifrån kursplanernas krav vilket leder till bristande likvärdighet i skolans arbete med bedömningar. Av utredningen framgår vidare att lärarkompetensen vid skolenheten inte används utifrån lärarnas utbildning. Skolan använder i vissa fall lärare för undervisning som de inte har utbildning för, trots att det finns lärare med rätt utbildning att tillgå vid skolenheten och i kommunen och det inte finns andra särskilda skäl med hänsyn till eleverna.

Skolinspektionen pekar i denna tillsyn på områden som huvudmannen måste åtgärda för att förbättra elevernas måluppfyllelse. Mot denna bakgrund fattar Skolinspektionen följande beslut.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger enligt 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Töreboda kommun att vidta nedanstående åtgärd/åtgärder för att avhjälpa påtalade brist/brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 5 mars 2014 redovisas för Skolinspektionen.

Grundläggande värden och inflytande

Bedömning

Töreboda kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Grundläggande värden och inflytande.

- Eleverna ska ha ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll

Motivering

Enligt skollagen ska elever ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Enligt läroplanen ska läraren svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer. Rektorn har enligt läroplanen ett särskilt ansvar för att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas.

De intervjuade eleverna upplever att de inte har inflytande över utbildningen utan att det är lärarna som bestämmer men att de t.ex. kan vara med och påverka vilken ordning arbetsuppgifter ska göras. Lärarna säger att de diskuterat i lärargruppen hur eleverna ska ges inflytande och att eleverna ofta får vara med och välja arbetssätt, men i begränsad utsträckning när det gäller att påverka undervisningens innehåll. Den bild som elever och lärare ger vid intervjuerna bekräftas av Skolinspektionens enkäter där såväl elev- som lärarenkäter visar att skolan har låga värden avseende inflytande över utbildningen. Även rektorn bedömer att arbetet med att öka elevernas inflytande är ett utvecklingsområde då graden av elevernas inflytande idag allt för mycket beror på vilken lärare som eleverna har. Rektorn uttrycker samtidigt förhoppningen att skolans arbete med att utveckla formativ bedömning ska ge eleverna möjlighet att i större utsträckning påverka hur de ska kunna ta till sig kunskaper.

Utredningen visar att det finns brister i arbetet med elevinflytandet. Eleverna ges inte det inflytande över undervisningen som de enligt författningarna har rätt till. Skolans rektor måste säkerställa att eleverna ges likvärdig möjlighet till inflytande över sin utbildning. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

1 kap. 10 §, 4 kap. 9 § första stycket skollagen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter, 2.3 Övergripande mål och riktlinjer, Elevernas ansvar och inflytande, 2.8 Rektorns ansvar

Trygghet, studiero och en god miljö**Bedömning**

Töreboda kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet, studiero och en god miljö.

- Det ska finnas en plan mot kränkande behandling som för varje särskild verksamhet anger de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling det aktuella året samt innehålla en redogörelse för hur föregående års åtgärder har genomförts

Motivering

Enligt skollagen ska huvudmannen se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Skolinspektionen har tagit del av Björkängsskolans plan mot diskriminering och kränkande behandling för läsåret 2013/14 som gäller för både grundskolan och fritidshemmet. Av planen framgår vilka kartläggningar och främjande insatser som ska göras under året. Det framgår dock inte att resultatet från tidigare års kartläggning ligger till grund för de val av åtgärder som beskrivs i planen. Planen innehåller inte heller någon redogörelse för hur föregående års åtgärder genomförts. Av planen framgår att den gäller för såväl skola som fritidshem. Det synliggörs dock inte i planen vilka risker som framkommit och inte heller vilka åtgärder som är avsedda för respektive verksamhet. Vidare går det inte att utläsa av planen hur skolan arbetar främjande mot alla diskrimineringsgrunder.

Utredningen visar att Björkängsskolan inte har en plan mot kränkande behandling som uppfyller skollagens krav. Planen kopplar inte åtgärder till en aktuell kartläggning av behoven. Den innehåller inte heller någon redogörelse för hur skolan genomförde föregående års åtgärder mot kränkande behandling. Vidare framgår inte vilka åtgärder som avser grundskola respektive fritidshem. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

6 kap. 6 och 8 §§ skollagen

Särskilt stöd**Bedömning**

Töreboda kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Åtgärdsprogram ska beslutas av rektorn och där anges vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.
- Rektor ska säkerställa att beslut om särskild undervisningsgrupp har fattats och framgent fattas enligt författningarnas krav.
- Skolan ska ge studiehandledning på modersmålet till elever som har behov av det.

Motivering

Enligt skollagen ska åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Av läroplanen framgår att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver. Åtgärdsprogrammet utgör ett beslut som ska dateras och undertecknas av beslutsfattaren i enlighet med reglerna i förvaltningslagen (jfr prop. 2009/10: 165 s. 665). Skollagen anger att om det finns särskilda skäl, får ett beslut om åtgärdsprogram för en elev i grundskolan innebära att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till. Enligt förarbetena till skollagen ska placering i särskild undervisningsgrupp ses som en lösning när alternativet att låta eleven gå kvar i den ordinarie undervisningsgruppen har prövats. Placeringen föranleds av elevens behov och en bedömning att dessa bäst kan tillgodoses i en särskild undervisningsgrupp. Placeringen ska regelbundet omprövas (prop. 2009/10:165 s. 293) Enligt skolförordningen ska en elev få studiehandledning på sitt modersmål om eleven behöver det.

I de åtgärdsprogram som Skolinspektionen tagit del av framgår inte alltid elevens behov eller vilka åtgärder som ska vidtas för att möta behoven. Åtgärdsprogrammen innehåller rubrikerna; "Målbeskrivning" och "Åtgärder". Åtgärderna kopplar inte alltid till behoven samt är inte heller kopplade till kunskapskraven. Det är inte heller redogjort för vem som ansvarar för respektive åtgärd. I åtgärdsprogrammen anges datum för uppföljning och utvärdering, men det framgår inte vem som ansvarar för att det sker. Det framgår inte heller av åtgärdsprogrammen att elev och vårdnadshavare medverkat vid utarbetandet av åtgärdsprogrammet.

I Björkängsskolan finns en särskild undervisningsgrupp. Skolinspektionen har begärt in och tagit del av samtliga beslut som rektor har fattat vid placering i den särskilda undervisningsgruppen. Skolinspektionen kan konstatera att rektor har fattat beslut om placering i särskild undervisningsgrupp för samtliga

elever i gruppen, men besluten hänvisar oftast till flera år gammal dokumentation. Det finns exempel på utredningar som genomfördes när en elev gick i årskurs 1 och som fortfarande ligger till grund för elevens placering fyra år senare. Det framgår heller inte om det pågår ett aktivt arbete med att skapa förutsättningar för att eleven ska kunna återgå till sin ordinarie undervisningsgrupp eller om placeringen regelbundet omprövas. I motiv för beslut anges för samtliga elever bland annat att "NN behöver en lugn och trygg miljö där NN kan få mycket vuxenstöd". Det framgår inte hur placeringen i särskild undervisningsgrupp ska utformas för att möta elevens behov. Flertalet elever följer den ordinarie klassens undervisning i ämnen som idrott, musik, slöjd och bild, men det framgår inte varför eleverna har vissa ämnen i den särskilda undervisningsgruppen och andra tillsammans med sin ordinarie klass. Inte heller finns det angivet i elevernas åtgärdsprogram att de får något särskilt stöd i ovan nämnda ämnen.

Enligt rektorn har behovet av studiehandledning på modersmålet inte utretts, trots att det finns elever på skolan med annat modersmål än svenska. Rektorn uppger att skolan vid behov kan erbjuda tolk, hemspråksundervisning eller svenska som andraspråk men inte studiehandledning.

Utredningen visar att åtgärdsprogrammen inte följer författningarnas krav då det inte alltid framgår vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Dessutom finns det brister i motiv och underlag för elevers placering i särskild undervisningsgrupp. Det framgår inte att rektors beslut om placering i särskild undervisningsgrupp alltid utgår från elevens behov vad gäller ämnen, omfattning och tidsperiod. Det framgår vidare att skolan inte utreder behovet av studiehandledning på modersmålet och inte heller erbjuder detta stöd. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristerna.

Författning

3 kap. 8-11 §§ skollagen

5 kap. 4 § skolförordningen

Bedömning och betygssättning

Bedömning

Töreboda kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Bedömning och betygssättning.

- Lärarna ska utvärdera elevernas kunskapsutveckling utifrån kursplanernas krav
-

Motivering

Enligt läroplanen ska läraren utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling.

I Skolinspektionens enkät för pedagogisk personal svarar många att det inte är tydligt hur bedömningen av elevernas kunskapsutveckling ska gå till. Enligt samma enkät anser pedagogerna att de inte heller får det stöd de behöver för att göra likvärdiga bedömningar av elevernas kunskapsutveckling. Dessa förhållanden bekräftas också i intervjun med pedagogisk personal där de uppger att de kan bedöma elever olika beroende på vem som är lärare. Orsaker till detta är enligt lärarna faktorer som bristande tid för pedagogiska diskussioner, en otydlighet över hur bedömningar ska göras på skolenheten, att de är ensamma att undervisa i sina ämnen eller att de saknar behörighet i ämnen som de undervisar i. Rektorn är medveten om att lärarna inte alltid gör likvärdiga bedömningar i förhållande till kunskapskraven och säger att arbetet med bedömning måste utvecklas. Rektorn beskriver också att skolan redan påbörjat ett sådant arbete genom kompetensutveckling i "bedömning för lärande" (BFL).

Utredningen visar att lärarna inte alltid utvärderar elevernas kunskapsutveckling utifrån kursplanernas krav. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav.

Författning

Lgr 11 2.7 Övergripande mål och riktlinjer, Bedömning och betyg

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen**Bedömning**

Töreboda kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Rektorn ska ansvara för att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen
- Rektorn ska ta ansvar för att kvalitetsarbetet är dokumenterat

Motivering

Enligt skollagen ska det vid varje skolenhet genomföras ett kvalitetsarbete som består i att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de nationella mål som finns för utbildningen uppfylls. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras. I läroplanen anges att rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven.

I Björkängsskolan saknas sammanställningar av elevernas kunskapsresultat. De intervjuade lärarna uppger att de som en följd av detta inte heller gör några analyser av resultaten. I verksamhetsredogörelsen och i intervjun beskriver rektorn arbetet med att analysera och utvärdera kunskapsresultaten som det viktigaste utvecklingsområdet för skolan. Syftet är enligt rektorn att identifiera eventuella mönster, som t. ex. att eleverna år från år har svårigheter inom samma områden och att relevanta åtgärder skulle öka måluppfyllelsen.

Tillsynen visar även att skolans systematiska kvalitetsarbete brister inom andra viktiga områden. Då det inte finns någon dokumentation av Björkängsskolans kvalitetsarbete saknas t.ex. analys av resultaten av skolans vidtagna åtgärder när det gäller elevernas inflytande, värdegrundsarbetet eller hur skolans arbete med åtgärdsprogram och särskilt stöd har påverkat elevernas kunskapsutveckling.

Utredningen visar att rektorn inte tar tillräckligt ansvar för att det bedrivs ett dokumenterat systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utvärdering samt analys av verksamhetens arbetsprocesser och kunskapsresultat. Det saknas rutiner för att dokumentera kvalitetsarbetet vilket innebär att rektor inte har underlag för att följa upp och utvärdera skolans resultat i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven, detta för att utveckla sina metoder och arbetssätt så att eleverna kan nå längre i sin kunskapsutveckling. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

4 kap. 4-6 §§ skollagen

Lgr 11, 2.8 Övergripande mål och riktlinjer, Rektorns ansvar

Personalkompetens

Bedömning

Töreboda kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Personalkompetens.

- De lärare som används ska ha utbildning för den undervisning de ska bedriva.

Motivering

Enligt skollagen får endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning bedriva undervisningen. Enligt 1985 års skollag, som gäller för lärare som har ingått avtal om anställning före den 1 juli 2011 och som

saknar legitimation, är kommuner skyldiga att använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Undantag får, enligt såväl 2010 års skollag som 1985 års skollag, göras endast om personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna.

Vid en genomgång av Björkängsskolans tjänstefördelning framgår att flera lärare på skolan undervisar i ämnen där de inte är behöriga. I samtal med rektorn och genom dokumentstudier framkommer att det på skolan och inom kommunen finns ämnesbehöriga lärare att tillgå för att tillgodose kravet på behörighet. Enligt rektorn och förvaltningsledningen har ämnesbehörigheten dock inte varit prioriterad i tjänstefördelningen bl.a. för att lärarna i årskurserna 4-6 är organiserade som klasslärare istället för ämneslärare. Exempel vid Björkängsskolan är grundskollärare med behörighet för årskurserna 1-3, men som ändå undervisar i högre årskurser, och grundskollärare med utbildning i Sv/SO, men som ändå undervisar i naturorienterande ämnen, matematik och engelska. Förvaltningschefen uppger vid intervju att Björkängsskolan inlett ett arbete med att komma ifrån upplägget med klasslärare.

Av utredningen framgår att lärarkompetensen vid skolenheten inte används utifrån lärarnas utbildning. Skolan använder i vissa fall lärare för undervisning som de inte har utbildning för, trots att det finns lärare med rätt utbildning att tillgå vid skolenheten och i kommunen och det inte finns andra särskilda skäl med hänsyn till eleverna. Även om lärarna är anställda före den 1 juli 2011 har lärarna i flera fall inte heller utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

2 kap. 13, 18 och 19 §§ skollagen

förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor

33 § lagen om införande av skollagen

2 kap. 3 § 1985 års skollag

I ärendets slutliga handläggning har utredare Caroline Klintenberg och jurist Julie Svane deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Magnus Haglund
Enhetschef

Hans Enckell
Undervisningsråd/Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla verksamheter och hos alla huvudmän. Tillsynen fokuserar på faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevers möjligheter att nå målen för verksamheten. Tillsynen inriktas mot tre huvudområden: Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt. För enskilda huvudmän granskas även huvudmannaskap och godkännande.

Tillsynen av förskola, fritidshem och vuxenutbildning i en kommun är inriktad på hur kommunen tar sitt ansvar för verksamheten. I de fall fritidshem finns vid fristående skolor ingår de i tillsynen av skolenheten. Förskolor som drivs av enskilda huvudmän har fått sitt tillstånd av kommunen och det är därmed kommunen som har ansvaret för tillsyn av dessa.

Alla skolenheter besöks vid tillsynen. Vid den tredjedel av skolorna där Skolinspektionen bedömer att det är lägre risk för problem och brister granskas färre delområden och besöken görs under en halv dag. Övriga skolenheter granskas inom samtliga bedömningspunkter och under flera dagar.

Tillsynen grundar sig på dokument som exempelvis plan mot kränkande behandling, kunskapsresultat och annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, besök i skolenheter och intervjuer. Oavsett tillsynsform ger Skolinspektionens granskning inte någon heltäckande bild av verksamheten utan ska ses som en bild vid det aktuella granskningstillfället inom de områden som ingår i tillsynen.

Efter tillsynen redovisas Skolinspektionens bedömningar i ett beslut. Redovisningen görs i form av avvikelserapportering vilket innebär att det endast är de bedömningspunkter där det förekommer brister som beskrivs i beslutet. För kommuner bedöms även ansvarstagandet som helhet för den utbildning kommunen bedriver. Innan ett beslut fastställs ges alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

I de fall Skolinspektionen funnit brister har huvudmannen ansvar för att komma tillrätta med bristerna. Huvudmannen ska också redovisa de åtgärder som har vidtagits i för att åtgärda bristerna. För att följa upp huvudmännens arbete kan flera besök eller andra kontakter bli aktuella då Skolinspektionen också vill se effekter av de åtgärder som vidtas.

Mera information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se under fliken Inspektion.